عدل الملك - بنده باروز جلسه مخالف نیستم الا اینکه تصور میکنم سابق که رأی داده شد جلسات صبح باشد بواسطه گرمی هوا بود و گویا حالا مقتضی باشد جلسه عصر باشد که اگر امتدادی پیدا کند مجال ووقتی باشد .

رئیس — آقایان مخالف نیستند که جلسه عصر باشد ؟ (اظهاری نشد) پس جلسه روز ۳ شنبه سه ساعت بغروب مانده خواهد بود .

(مجلس مقارن ظهر ختم شد)

جلسه ۶۶

صورت مجلس روز ۳شنبه دهم ذیقعده ۱۳۳۳

مجلس دوساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل و صورت مجلس روز ۵ شنبه پنجم قرائت شد .

غائبین با اجازه آقایان صدرالممالك - دکتر لقمان - حاج میرزا حسینخان .

غائبین بدون اجازه آقایان طباطبائی - سلطان العلماء - حاج معین التجار .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست یا نیست ؟ (اظهاری نشد)

ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد

سردار معظم - قبل از آنکه داخل دستور شویم بنده میخواستم از حضرتعالی درخواست کنم که بکمیسیون مبتکرات تاکید بفرمائید که در خصوص طرح راجع به تعمیر مقبره نادر شاه زودتر راپورت بدهند .

رئیس - بسیار خوب تاکید میشود دستور امروز شور دوم در قانون دخانیات است باید بدوا رای بگیریم که داخل در شور دوم بشویم آقایانی که تصویب میکنند داخل در شور دوم بشویم قیام فرمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - راپورت ثانوی کمیسیون قوانین مالیه طبع و میان آقایان توزیع شده است ماده اول قرائت میشود .

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده اول - هر اقسام توتون و تنباکو که در خاك ایران بعمل آمده باشد مالیات دخانیات برقرار می شود .

رئیس - در ماده اول ایرادی هست یا نه ؟

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - دراین راپورت ثانوی لفظ (ساخته نشده) حذف شده علتش چه بوده اول مقصود چه بوده و حالا چرا حذف شده است .

حاج عزالممالك - در جلسه قبل آقای مدرس توضیحاتی راجع به تنباکو فرمودند و تایك درجه وارد بود در آن لایحه که دولت داده بود که شکل مالیات تصور کرده بود یکی ساخته نشده و یکی ساخته شده که بعد از آنکه توتون ساخته شد و سیگار شد یك باندرولی و مالیاتی برای او تصور کرده بودند کمیسیون قوانین مالیه قسمت دوم را صلاح ندانست وساخته نشده یعنی قسمت اول راتصویب کرد در جلسه قبل آقای مدرس توضیحاتی دادند که تنباکو چیزی نیست که ساخته شده و ساخته نشده داشته باشد و همانطوریکه توضیح فرمودند ساخته نشده مربوط به تنباکو نبود صلاح این بود کلمه (ساخته شده) حذف شود و مطلقا نوشته شود از توتون وتنباکو مالیات اخذ میشود و گمان میکنم از ابتدا هم این کلمه ضرورتی نداشت بنابراین کمیسیون صلاح دانست این کلمه حذف شود .

حاج شیخ اسدالله — بنده تابحال واقعاً نفهمیدم این مالیات که وضع میشود تحمیل بر کی خواهد شد مثلا در آنجا مینویسد که بر تنباکو و توتون که در مملکت ایران بعمل می آید مالیات وضع وبرقرار میشود نمیدانم از کی دریافت میشود؟ اگر از رعیت دریافت می شود که بر رعیت یك مالیاتی تحمیل میشود که آن عشراست واین مالیات باآن عشر وآن نظر که مجلس درممیزی دارد منافات دارد ودرصورتی هم ممیزی نشود باین مالیات مستقیمی که الان از آنها میگیرند این مالیات بر آنها ظلم فاحش است اگر تحمیل بررعیت نمیشود باید معلوم شود که درچه موقع گرفته میشود ؟ دردست ثانی یا دردست ثالث یا بعداز آنکه از دست رعیت خارج شد گرفته میشود باید تصریح شود که چه وقت این مالیات گرفته میشود اگر اینطور نوشته شود خیلی خوب است والا در این قانون هیچ چیزی نیست که شامل این مطلب باشد واگر بهمین حال باقی بماند بنده تصور میکنم امر زراعت توتون وتنباکو درایران بکلی مختل خواهد شد بجهة اینکه باآن مالیات که رعایا میدهند دیگر تحمل اینگونه مالیات را ندارند وتبدیل بیك زراعت دیگر میکنند .

حاج عزالممالك — در شور اول توضیح دادم حالاهم خدمت آقا عرض می کنم که مقصود از پیشنهاد این لایحه ابداً این نبوده که این مالیات تحمیل بر رعیت بشود وخود آقا مسبوق هستند که هرمالیاتی بردخانیات وضع شود بالاخره برآن کسانی که آن تنباکو و توتون را مصرف میکنند تحمیل خواهد شد واین صدسی اضافه میشود اشخاصیکه توتون و تنباکو مصرف میکنند این مالیات را میپردازند حالا اشکالی که دراینجا وارد می آید این است که در چه موقع گرفته میشود ؟ بنده نمیدانم بچه دلیل آقا میتوانند بگویند دراینجا یك ظلمی بر رعیت واقع میشود دراین ماده می نویسد برتوتون وتنباکو مالیات وضع میشود این ماده هیچ اجازه نمیدهد ظلمی بر رعیت وارد شود منتها چیزیکه هست کمیسیون نتوانست جزئیات اورا معین کند چنانچه ملاحظه میفرمائید کمیسیون از برای اجرای این قانون یك نظامنامه معتقد شده است که آن نظامنامه را اشخاص بصیر و با اطلاع بنویسند وبعد هم به تصویب کمیسیون مجلس برسد آن نظامنامه این مسائل رابعد حل خواهد کرد امروزه مادر تحت یك کلمه یا یك ماده نمی توانستیم بنویسیم مالیات توتون را کجا بگیرند و تنباکو را چه شکل بکنند و واقعاً نسبت بحال مردم چه شکل اسباب رفاهیت است و چه ترتیب اسباب این میشود که قاچاق نشود و چه ترتیب اسباب تسهیل و کم خرجی می شود اینها مواد زیادی لازم دارد و لازم نیست تمام آنها در قانون نوشته شود قانون بطور کلی میگوید فلان مالیات بر قرار میشود این ماده هم بهیچوجه اجازه ظلم نمیدهد حالا میفرمائید چه شکل و کجا و بچه ترتیب گرفته شود اینها مستلزم یك نظامنامه ایست که چندین ماده داشته باشد و آن مواد هم لازم نیست ضمناً در قانون باشد آن نظامنامه هم بدست یك نفر و سطور ساده چنانچه در شور اول پیشنهاد شده بود نوشته نمی شود و کمیسیون معتقد شد که این نظامنامه در یك کمیسیون مخصوص نوشته شود و جزئیات مطلب در آن نظامنامه تشریح خواهد شد و اساساً هم گفته شد که دولت نظر ندارد این مالیات را در سرزراعت بگیرد ولی جزئیات راهم در نظر ندارد که در قانون ذکر شود .

حاج شیخ محمد حسن گروسی - از واضحات است که مالیات تحمیل بر رعیت است نباتات و جمادات قابل تحمیل و اخذ و اعطا نیستند نهایت اینکه مالیات متعلقاتی دارد گاهی میشود که متعلقاتش مستغلات است گاهی میشود متعلقاتش توتون وتنباکو است یا اینکه بر کسی مخفی باشد که بالاخره کسانیکه بایست متحمل این مالیات باشند غیر از صاحبان زراعت و یا غیر از تجار هستند ولی از این ماده غیر از این دو شکل مشکل دیگر به تصور نمی آید بالخصوص که در شور ثانی در یکی ازمواد اصلاحی کرده اند که در واقع معین میکنند آن کسانیکه طرف دادن مالیات هستند کیها هستند این ماده مینویسد (در صورتیکه در تعیین قیمت تنباکو و توتون مابین صاحب مال ومأمورین مالیه اختلافی حاصل شود صاحب مال می تواند صدی سی را ازعین جنس ادا نماید) معلوم است که مراد از صاحب مال زارعین است بدواً آنها صاحب مال هستند وبهمان ترتیبی که آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند در صورتیکه آنها یك مالیات سابقه دارند این مالیات جدید یك تحمیل فوق العاده و ظلم فاحش است یا اینکه آنرا نسخ بکنند و این را برقرار کنند یا اینکه آن برقرار باشد والا اگر هردو برقرار شود ازدوراه وازدو جهة ازیك صنف مالیات گرفتن خیلی ظلم است .

مدحت السلطنه - بطوریکه در جلسه قبل آقای حاج عزالممالك توضیحات دادند این مالیات بهیچوجه از زارعین گرفته نمیشود ومخصوصاً امروز در کمیسیون مذاکره شد وبنده هم پیشنهاد کردم در دست ثانی این مالیات گرفته شود ولی باز کمیسیون بهتر دید که آن نظامنامه که به نظر اشخاص بصیر و با اطلاع نوشته میشود این مطالب موکول بآن نظامنامه شود و کمیسیون رأی داد که در نظامنامه نوشته شود وتصور میکنم اگر آقایان خوب در ماده پنجم دقت بفرمایند خواهند دید نظامنامه که از برای این قانون نوشته میشود بتوسط اشخاص بصیر و با اطلاع خواهد بود وبعد میاید به کمیسیون قوانین مالیه و آن نظامنامه جلوگیری از تمام اشکالات خواهد کرد .

حاج شیخ اسدالله — بله آقا میفرمایند که اینجا بطور اجمال نوشته میشود و بعد از برای تعیین ترتیب اخذ مالیات یك نظامنامه در وزارت مالیه نوشته میشود وآنها هم حکم این کار را میدهند بنده که امروز میخواهم رأی بدهم تکلیفم چیست؟ من ازروی چه نظر وچه اساسی باید رأی بدهم من که میخواهم رأی بدهم باید بدانم که این مالیات را از کی وبچه قسم میگیرند اما اینکه درماده پنجم نوشته شده است نظامنامه نوشته خواهد شد البته از برای هر قانونی یك نظامنامه داخلی راجع بترتیب جریان امور آن قانون می نویسند این غیر ازاصل قانون است آنچه راجع باصل قانون است باید درخود قانون نوشته شود ودراینجا باید تشریح شود که این مالیات از کی وبچه

قسم گرفته میشود واز روی چه اساسی خواهد بود فقط دراینجا می‌نویسد کهمالیات ازتنباکوو توتونی کهدر مملکت ایران بعمل خواهدآمد گرفته میشود چطور گرفته میشود اززارع گرفته میشود دردست ثانی یاثالث گرفته میشود هیچ معلوم نیست درتمام دنیا کهاین مالیات راوضع کردند بردو قسم است یکی بترتیب رژی وانحصاریست کههیچ مربوط باین قانون نیست یکی‌اینکه اگر بنا باشد بترتیب مالیات قانون ازبرای دخانیات وضع شود کهآقای سردار معظم میفرمایند نیست باز همانطور که آقای مشیر الدوله پیشنهاد کردند که بزارع تحمیل نشود بهتر است که به بسته تنباکو و توتون مطابق یك ترتیب معین از هرمنی که بفروش میرسد یا از هربسته سیگار فلان قدر دریافت شود اما در اینجا که بطور اجمال نوشته است بتنباکو وتوتونی که درایران بعمل‌خواهدآمد مالیات دخانیات برقرار میشود یعنی چه از کی میگیرند ؟ از رعیت میگیرند رعیت که یك مالیات مستقیمی دارد ومیدهد یك عشریه ازجنس میدهد نقدی هم که میدهد برای صنفی است که یکی ازآنها همین تنباکو است دیگر برای چه باو تحمیل بشود ؟ اگر میفرمائید تحمیل برخریدار استدراینجا هیچ ترتیبی‌ذکرنمیشود تحمیل‌برخریدار وقتی میشود که در موقع عمل از روی یك ترتیبی یك‌کیسه یك وزنی دردست ثانی یا ثالث این مالیات ازخریدار گرفته شود که معلوم شود مالیات‌غیرمستقیم است والا اگر بهمین حال اجمال باشد بنده هیچ نمی توانم بااین‌حالت اجمال‌رای‌بدهم ، گمان میکنم خیلی اسباب اشکال میشود نظامنامه هم که نوشته میشود رفع این اشکال را نمی کند و بنده الان باتکاء آن نظامنامه که بعدها وزارت مالیه مینویسد نمی توانم برخیزم وبنشینم ورأی بدهم .

حاج عزالممالك - بنده اولا جواب قسمت اخیر فرمایش آقا را میدهم اگر بطور اجمال هم نبود ومفصل هم بود بازحضرتعالی مخالفت میکردید وبواسطه اینکه در قانون مستقلات میفرمودید چرا قانون دخانیات بمجلس نمیآید امروز که قانون دخانیات آمده بازبیك عنوان دیگرمخالفت میشوداما راجع باینکه میفرمائید درنظامنامه در وزارت مالیه نوشته میشود تعجب میکنم که راپورت کمیسیون را ملاحظه نمیکنید ومیفرمائید نظامنامه دروزارت‌مالیه نوشته میشود دراینجا نوشته شده است نظامنامه که توسط کمیسیونی از اشخاص بصیر وبا اطلاع نوشته میشود و بکمیسیون قوانین مالیه مجلس شورای ملی میآید ودراینجا تصویب میشود آنوقت آن نظامنامه بموقع اجرا گذارده‌خواهد شد وهیچ ننوشته است که دروزارت مالیه خودش نظامنامه بنویسد مخالفت در مطالب خیلی آسان است وممکن است انسان یك اشکالی پیش خودش تصوربکند آنوقت مخالفتهائی بکند وبگویند ازرعیت میگیرند وچطورظلم میشود وفلان مشکل خواهد بودبنده تعجب میکنم در کدام یك از مالیاتها جزئیات نوشته شده است الان این مالیات مستقیم که ده کروراست درایران گرفته میشود کجا معین شده است چطور میگیرند و بچه ترتیب میگیرند و در کجا گرفته خواهد شد آیا از مالك گرفته خواهد شد یا اگرنداد محصول ملك توقیف خواهد شد یا نخواهدشد اجازه میدهند که اومحصول را بردارد یا برندارد چطور مالیات دولت را تأمین میکند بنده هزارمشکل میتوانم درمالیات مستقیم و غیرمستقیم عرض کنم کدام یك از این مالیاتها این جزئیات را دارد که آقا درماده تنباکو که هیچ‌مربوط باساس‌نیست وجزء ضروریات زندگانی نیست‌اینطور اشکال میکنند باید تصور کرد که امرو زدر ایران بیست کرورسی کرورچهل کرور مالیات گرفته میشود کدام یك از این جزئیات از برای مالیاتها نوشته شده است که آقا مخالفت میفرمایند خوب است خود آقا فکر بکنند ویك طرزی را بکمیسیون پیشنهاد بکنند تاکمیسیون هم قبول کند (این یکی) اما راجع باینکه آقای کروسی و آقا میفرمایند بر رعیت تحمیل میشود اگر مقصود تحمیل بر رعیت بود مالیات مستقیم میشد و آنوقت وضع مالیات مستقیم شکل دیگر بود این مالیات غیر مستقیم است ویك چیزی‌است که بر جنس تنباکو و توتون تحمیل میشود و اشخاصیکه آنرا مصرف میکنند آن‌مالیات را خواهند داد این‌مالیات مالیاتی نیست که از رعیت گرفته‌شود ومالیات صنفی‌هم نیست مالیات صنفی‌چیز دیگر است تنباکو فروش مالیات صنفی میدهد کفشدوز وکلاهدوز و تمام اصناف یك مالیاتی می دهند و این هیچ مربوط بصنف نیست این مالیات به جنس تنباکو و توتون تحمیل‌میشود حالا کی‌میدهد؟ آنکه مصرف میکند پس صنفی‌نیست و از رعیت‌هم گرفته نمی‌شود امااینکه آقامی‌فرمایند بترتیب رژی و انحصار بنده‌هم تصدیق دارم که آن اساس اساس عالی‌تری‌است امروز از برای مملکت وهمچنین‌برای آن آقا رقابتهائی که راجع به توتونهائیکه ازخارجه وارد میشود ذکر میشد آن قراردادهائی که مادارایم بما اجازه نمیدهد در تحت رژی وانحصار خودمان در بیاوریم‌اینها اشکالاتی بود که امروز دولت میدید و نمی‌توانست ترتیب اثری را بمجلس شورای ملی پیشنهاد بکند اگرچه شاید انحصار هم یك ترتیبی باشد که بنده اساساًیك‌وقتی‌مخالف باشم دیگراینکه فرمودنددر لایحه پیشنهادی‌آقای مشیرالدوله جزئیات معلوم بود خواهش می کنم توضیح بدهند که‌جزئیات در آنجا چطور معین شده بود در عوض صدی سی نوشته شده‌بود از تنباکو منی‌آن قدر گرفته میشود هیچ گفته نشده‌بود که این منی چهار قران یا دوقران در کجا گرفته میشود سر محصول میگیرند توی‌انبار میگیرند یا در دکان و یا در موقع فروش خواهند گرفت هیچ‌این جزئیات‌در آن لایحه نبود آیا تصدیق نخواهند کرد که این‌طرزی‌را که کمیسیون‌حالا پیشنهاد کرده‌است‌عملی‌تر از آن‌لایحه سابق‌است بجهت‌اینکه درآنجا نوشته بود تنباکوی شیراز منی‌چقدر بدهد تنباکوی دیگر فلانقدر بدهد آیاتصور نمی کنند که تعیین جنس آنها مالیاتی که بر هریك تعلق‌میگیرد چقدر اسباب اشکال برای مامورین وصاحب مال‌میشد در اینجا می گوئیم صدی‌سی بدهند و در ضمن هم تصریح می کنیم‌درصورتیکه مابین صاحب مال‌ومامور مالیه‌اختلاف پیداشداین صدی‌سی‌را ازعین‌همان‌جنس بدهند بهتر باشدآنوقت تائیدمیکنند پیشنهاد سابق‌را خواهش میکنم که توضیح بدهند در پیشنهاد سابق چه جزئیاتی داشت که این لایحه ندارد درهر صورت مخالفت می شود کرد ولی عرض می کنم اگر درماده حرف میزنند این ماده که کمیسیون پیشنهاد کرده است هیچ اجازه تعدی بکسی نمی‌دهد و اگر چیز های دیگری بنظرآقا میرسد خوب است آن ها را پیشنهاد بکنند که بنده هم بدانم خوب است یا خیر واگر این مخالفتها بااساس این قانون است بعقیدهٔ بنده دراین موقع که تصویب این قانون بهیچ وجه حاضره ضرری نمیرساند و بامور زندگانی مردم هم صدمه نمیرساند یکی از بهترین مالیاتها است .

حاج شیخ حبیب‌الله - فرمودند نظامنامه ازنظر کمیسیون مجلس خواهد گذشت بنده عرض می کنم چیزی راکه ما میخواهیم رأی بدهیم باید صلاح وفساد آنرا ملاحظه کنیم بعد رأی بدهیم ما نمی توانیم چیزی راکه میخواهیم رأی بدهیم بنظر غیر وپنج شش‌نفر دیگر موکول کنیم مامی خواهیم ببینیم صلاح هست یانیست بعداز آنکه صلاح وفساد آنرا دانستیم آنوقت‌رأی بدهیم واماینکه میفرمایند چرا درمالیات مستقیم ملاحظه کیفیات وتعیین‌جزئیات نشده است عرض می کنم آن مالیات سابقه دارد و مردم میدانند چه قسم مالیات میدهند ولی فعلا باید جعل قانون کنیم وجعل قانون شرایطی دارد باید ملاحظه کیفیات وجریان اورا کرد که چه بدهند و چه قدر بدهند این جزئیات باید ملاحظه شود والا مطلقا این مالیات رامعین کردن خلاف است وقابل رأی دادن نیست دراین قانون همین قدرمعین کرده است که مالیات برتنباکو وتوتون بسته میشود دیگر معلوم نیست ازچه قدر واز که گرفته می شود مثلا رعیت که پنج من تنباکو دارد وبمعرض فروش هم نتاورده است واز برای تنباکوی کشش و مصارف شخص خودش است اگر ازاین شخص مالیات‌بگیریم آنوقت اوباید دومالیات بدهد پس خوب است معین شود ازآن تنباکوئی که بفروش میرسد مالیات گرفته می شود باید این مطالب قبلا معین شود وبعد جعل قانون شود والان نمی‌دانم چگونه رأی بدهم .

آقا شیخ‌ابراهیم زنجانی — این مالیات اگر بر رعیت تحمیل شودغلط است اگر چه هزار نظامنامه هم نوشته شود و بهر ترتیب اجراء شود نظامنامه اصلاح این را نمی کند و اگر بررعیت تحمیل شود غلط است و لو یك شاهی باشد رعیت چه تقصیری دارد مالیات زراعتی را داده است ولیکن اساساً این را باید بفهمیم که مالیات بر دو قسم است مالیات مستقیم و مالیات غیرمستقیم مالیات غیرمستقیم کلیتاً آن را میگویند که برعموم استعمال کنندگان آن شیئی تحمیل شود مثلا گمرك مالیات غیرمستقیم است فرضاً متاعی را که تاجر وارد کرده است نصف قیمت او را بعنوان مالیات از تاجر میگیرند ولیکن قطعاً به تاجر تحمیل نمی‌شود تاجر آن مالیات را روی آن متاع میکشد و بکسی‌دیگر میفروشد وبه آخر کسی که آن‌متاع رااستعمال میکند تحمیل‌میشود کسانی که مالیات غیرمستقیم را رد میکنند و خوب نمی‌دانند از بابت این است که میگویند در مالیات غیر مستقیم غنی و فقیر متساوی میشوند مثلا از برای استعمال یکمن توتون فلانکس که صاحب یك میلیون است یا فلانکس که صاحب‌ده تومان است هردو یك جور تحمل مالیات کرده‌اند بجهة اینکه روی آن توتون هرچه رفته است اوهم همان پول‌را داده است کسانی که مالیات غیرمستقیم را رد میکنند

از این بابت است که در تأدیه مالیات کل خلق اعم از غنی و فقیر متساوی می‌شوند و این انصاف نیست پس باید بریك چیزی تحمیل کرد که اغنیاء استعمال میکنند هر کس ازاین‌راه رد میکند صحیح است‌والا بررعیت‌تحمیل‌نمیشود که‌این جنس‌رابده‌تومان میفروخت امروز که مالیات می بندند به‌پانزده‌تومان و میفروشد اگر هم از کسی دیگر بگیرند او بر روی آن جنس میکشد ومیفروشد تا بالاخره‌بر آنکسانی که استعمال تنباکو وتوتون میکنند‌تحمیل میشود تحمیل بر رعیت نیست و اگر تحمیل بررعیت شود غلط است و لو هزار نظامنامه بنویسند که این طور بکنند یا آن طور بکنند فرقی نخواهد داشت اگر این مالیات را از رعیت‌بگیرنداوبخریدار گران تر خواهد فروخت اگر مالیات را رعیت‌نداد آن کسیکه میخرد ارزان میخردو میگویدمن‌مالیات را خواهم داد فرق نمی کند هر کس‌که مالیات را بدهد دولت یك علامتی قرار میدهد که آن مالیاتش داده شده است اگر علامت نداشته باشدمالیات آنرا بگیرند کسیکه مالیات را میدهد جنس راگران میکند خواه رعیت باشد خواه تاجراول یا تاجردوم در حقیقت مالیات غیر مستقیم بر عموم تحمیل میشود و هر کس مالیات غیر مستقیم را رد میکند باید از این بابت رد کند که غنی و فقیر را متساوی میکند نه از این بابت که رعیت میدهد خیر رعیت نمیدهد تاجر هم نمیدهد کسانیکه‌توتون را می کشندواستعمال میکنند آنهاباید‌بدهند .

رئیس - مذاکرات در ماده اول کافی است (گفته شد خیر) رأی میگیریم بر اینکه کافی است‌یا کافی‌نیست آقایانی که مذاکرات را کافی‌میدانند قیام نمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

حاج شیخ محمد حسن - بنوعی که از مذاکرات آقا بر آمد این است که مالیات بر خود توتون و تنباکو وضع میشود باین معنی که پیچیده میشود و بقیمت آن جنس اضافه میشود صاحب مال یا مشتری وخریدار دست بدست‌آن‌اضافه‌رامستغملین تنباکو و توتون تحمیل میکنند ما میخواهیم بدانیم که اساساً آیا صلاح هست که این نوع‌مالیات یعنی مالیات غیر مستقیم را برسبیل کلیه بهرنوع از امتعه و اجناس وضع کنیم یا اینکه مستعلق‌مالیات باید امتعه و اجناس مخصوص باشد و این را بایدتوضیح بدهندا گرفی‌الحقیقة‌مستعلق‌مالیات‌همینطور که‌فرمودند (بعنوان مالیات غیر مستقیم) مطلق امتعه واجناس باشد گمان میکنم همچه تجویز و تصمیمی رفته رفته چون مملکت همیشه حالت احتیاجش زیاد می‌شود بایدانواع‌واقسام‌مالیاتهاوضع‌شودوبالاخره‌اسباب‌هلاکت وفلاکت‌اهالی‌مملکت‌خواهدبود‌بدوبمحض‌اینکه گفته‌شود اسباب آسایش و ترقی و سعادتشان است و این مالیات غیر مستقیم است و عیب ندارد ونمی توانیم چشم بسته تصدیق کنیم و گمانم این است که در مالیات گذاری به نحوی که سابق بر اینهم بیان شد نمیشود چیزی را مستعلق مالیات قرارداد مگر عایدات‌و محصولات یا اموالی که مسعدند از برای عاید و مثل دکاکین که بر آنها مالیات بسته شد و خود آن از مصادیق مالیات غیر مستقیم است‌پس باید آن جنبه عایدی را در مالیات‌گذاری ملحوظ داریم آنکه مالیات مستقیم است مثل‌خودمحصولات و مزروعات است که نفس عایده است‌و ازیك‌قراری مثلا عشر یا نصف عشر از نفس‌عایده بدولت‌میدهند آنرا مالیات مستقیم میگویند مالیات غیر مستقیم هم نه این است که بسنك و کلوخ هر چه هست چون شنیده‌ایم غیر مستقیم است مالیات‌به بندیم علت‌ندارد در مالیات غیر مستقیم هم باید آن منشاء وجهةعایده ملحوظ شود و الا عاقبت کار مملکت رابجای بدی میرساند و بالاخره اگر امروز صدمه بحال‌شان‌نباشد بعد از ده سال دیگر اگر این طریق‌راپیش‌بگیریم مردم از استیصال و پریشانی خیلی حال‌شان سخت خواهد شد پس در مالیات‌مستقیم و غیر مستقیم‌فرقی نیست در مالیات مستقیم بدواً آن کسیکه صاحب مال است واردمیشود و او هم بکسی دیگر تحمیل میکند در مالیات مستقیم هم او میدهد و بعد اضافه میکند بروی جنسش و بالمآل تحمیل بغیر میشود در هر دو قسمت ما باید جنبه عایدی را منظور بداریم و جنبه محصولی را ملحوظ بداریم و الا نمی شود گفت اساس مالیات گذاری را ما درست کردیم مالیات غیرمستقیم مثل مالیات دکانهاو خانهای‌اجاره است اینها را میشود مالیات غیر مستقیم گفت چونکه مسعد شده‌اند از برای عایدی صاحبش‌و یك قسمت از آن عایدی را بدولت میدهند اگر چه بظاهر این مالیات را خود مالك میدهد ولی وقتیکه ملاحظه کنیم بالاخره آن را برروی مال الاجاره اضافه میکند پس آن مالیات غیر مستقیمی را که ما میتوانیم صحیح بدانیم آن مالیاتی است که منشاء عایدی‌در آن‌ملحوظ شده باشداگرازحیث‌عایدی‌است که میفرمایند از این حیث نیست و رعیت مالیاتی میدهد و اگر از راه صنفی است که میفرمایند اصناف هم مالیاتی دارندپس از این‌جهة هم صحیح نیست‌ووقتیکه‌صحیح‌نشدمالیات غیرمستقیم‌بطور کلوخ اندار گمان میکنم خیلی‌بی‌فلسفه است

وحیدالملك - بنده پیشنهادی کردم که‌رفع اشکال را میکند

رئیس - آن پیشنهاد راجع بماده دیگر است

مدحت‌السلطنه - دراینجا مخالفتهائی شد و جوابهائی هم‌داده‌شد ودر جواب آقای کروسی که اصرار میفرمایند این‌مالیات‌مستقیم است نه‌غیرمستقیم میخواستم‌عرض کنم که‌این فرمایشات‌آقاراجع‌بکلیات است‌راجع‌باین‌ماده‌نیست‌ومقصود آقااین‌بود که‌این‌مالیات راتصدیق کنند نه‌اینکه‌باین‌ماده‌مستقیماً مخالف‌باشند اگرمخالفتی هست‌باید درماده دوم‌بشود بواسطه‌اینکه ترتیب مالیات گرفتن ومقدار وشکل‌آن باید درماده دوم‌ذکر شودودر آنجافقط نوشته شده بردخانیات مالیات بسته‌میشود وهیچ‌تعیین نمی کند کدر کجا و بچه‌ترتیب‌باید گرفته‌شود وهمین‌قدرمینویسدصدی‌سی مالیات دخانیات گرفته میشود و این مخالفت بایستی درآنجا بشود و تصور میکنم این مخالفتهائی که میشود مخالفتهائی است که جوابش داده‌شده‌است

مدرس — اولا ذهن‌آقای مخبر را مستحضر میکنم که‌پرعجله نکنند زیراکه این‌مطلب یك‌مطلب نظری وتازه‌ایست و واقعاً خیلی اشکال دارد باید مذاکره‌وتأمل‌بشود تابلکه‌انشاءالله‌الرحمن‌بخوبی‌تسویه شودواینمطلب آنقدرنظری‌است که بقول‌آقای‌مدحت‌السلطنه درمواد خصوصی بواسطه‌اشکال مطلب‌خیلی شباهت‌بکلیات‌داردو اینکه‌بنده عرض کردم‌مخالفم‌نه‌از جهت مخالفت با اساس این قانون است بجهت اینکه عقیده بنده این است که تمام آقایانی که درمجلس حاضر هستند باید همشان راازبرای رفع احتیاجات مملکت صرف کنند و البته باید طوری کردکه دخل مملکت (از یك کرور تا صد کرور هرچه هست) وافی بخرج آن باشد که محتاج بجای دیگر نباشد پس بعد از آنکه آقایان این کسری را تصدیق فرمودند یقین دارم که تمام آقایان منظور نظرشان این است که از برای ازدیاد دخل مملکت یك محلی باشد اصلح دخانیات است بواسطه‌اینکه یك مخارج زیاد فضول مضری است که هرچه کمتر استعمال شد بهتراست کما اینکه درتحدید تریاك هم همین نظر بوده است اختلافاتی که آقایان وکلا فرمودند گمان میکنم باین نقطه نظر باشد بجهت اینکه همه میدانند امروز مملکت محتاج است و رفع احتیاج آنهم باید از خود بشود والبته خاطرمبارك بعضی از آقایان مستحضر است که در دوره گذشته که آقای حاج عزالممالك هم بودند قانون تحدید تریاك که وضع شد در حقیقت مطالب به آن‌مالیات دست چهارم بود بجهت اینکه اول زراعت بود آن کسی که میخرید که عبارت از دلال و خورده‌خر و پیله ور باشد بعد آن تاجر آخری و وقتی که برای مصرف کردن مالیده شد آنوقت‌در این‌دست چهارم مالیات گرفته میشد در امسال آنچه متعلق به ابتلاء بنده بود که از چند نقطه تلگراف وکاغذ رسیدکه مامور تحدید در سرزراعتی که هنوز خش آن زده‌نشده و تریاکش گرفته نشده است آمده است تخمین و تحقیق کند تریاك آن چه قدراست لهذا در کازرون و اصفهان و آباده وبروجرددیدیم مردم طاقت تحمیل این صدمه را ندارند مقصود از این‌مذاکرات که میشود این است که گمان نمیکنم که آقایانی که حاضرند دراصل این مسئله که از فضولات زندگانی است و باید یك چیزی بدولت بدهند مخالفت‌داشته‌باشنداین مطلب کالمثل‌فی‌الرابقه انهار معلوم است مسئله سر این است که این‌قانونی که میخواهند بگذارد بقسمی بگذرد که مزاحمت با زارع نکند یا اسباب این بشود که این زراعت نکث بکند آن عرضی هم که‌در جلسه سابق کردم حالا یکی دو کلمه اش را عرض میکنم از آنوقتی که این زراعت زرع میشود تا وقتیکه‌قابل فروختن متعارفی‌میشودچهار پنج‌ماه‌طول‌میکشدوازاینجهت که‌این ماده‌مجمل‌است‌جوابیکه فرمودندو معالجه کردند این بود که در کمیسیون نظام نامه می‌نویسند بسیار خوب معالجه کرده‌اندباید در کمیسیون‌دقت ونظریات‌بکنند وقتشرا معین کنند اهل خبره‌اش‌را بخواهند واز کی بگیرند وچه وقت مطالبه کنند که صدمه بزراعت‌نزند ولی اشکال دراین است که نظامنامه بمجلس نمیرسد ونمیدانم نظر اهل‌آن کمیسیون بکجا منتهی خواهد شد آیا بجائی منتهی خواهد شد که فشار برزارع وارد نیاید یاخیر؟ ازاین جهت ، آی دادن یك قدری مشکل‌است پس خوب‌است اگر آقای مخبر بتوانند رفع این اشکال‌را بکنند که مابدانیم آن کمیسیون آیا نظرش بجوری تعلق میگیرد که یك صدمه بررعیت وارد نشود و موقعی خواهدبود که صدمه بزارع‌وارد نیاید یاخیر در موقعی خواهدبود که صدمه وارد می‌آید خوب‌است رفع این شبهه‌را بکنند بلکه‌انشاالله مذاکرات ختم شود

حاج عزالممالك — مذاکرات آقای مدرس تایکدرجه مطلب را روشن کرد یعنی از آن خیالات مختلفی که آقایان می‌فرمایند مطلب را تنزل میدهند ونزدیك بکار یعنی عملی میکنند حالا می‌فرمایند ما بچه شکل متقاعد شویم که این نظامنامه خوب نوشته خواهدشد بنده‌عرض میکنم اگر ممکن بود و همین حالا کمیسیون‌قوانین مالیه یاوزارت مالیه میتوانستند یك موادی بنویسند ومطلب را توضیح کنند وشکل کاررا روشن نمایند که این مالیات درچه‌موقع و بچه شکل گرفته می‌شود البته کمیسیون مضایقه نداشت همین مطالب را در تحت موادی بمجلس پیشنهاد کند ولی این لایحه برای تکثیر عایدات بمجلس پیشنهاد شده و اساساً هم مجلس موافق است که‌یك همچه مالیاتی وضع شود پس بعد از اینکه اساساً اکثریت مجلس بااین قانون موافق‌است وامروز هم احتیاجات مملکتی بما اجازه می‌دهد که این قانون را وضع کنیم مجبوریم یك‌موادی را بنویسیم حالا چه موادی نوشته شود کمیسیون بهتر ازاین موادی را صلاح ندانست نوشته شود زیرا وقتی که مینوشت و فردا محتاج میشد برخلاف آن رفتار نماید بازمجبور بود درتحت یك موادی بمجلس پیشنهاد کند پس‌در این صورت این مطلب باید رجوع بنظامنامه‌شود در آن لایحه اولی که ملاحظه فرمودند ترتیب نوشتن نظامنامه خیلی ساده و فقط بنظر وزارت مالیه نوشته شده بود امروز در حقیقت یك کار مشکل و بغرنجی را کمیسیون مالیه تعهد کرده‌است بهم‌بعهده وزارت مالیه گذاشته‌است که یك کمیسیونی جداگانه در خارج از اشخاص بصیر وبا اطلاع تشکیل بدهد که آنها دروزارت مالیه حاضر شوند و این نظامنامه را حاضر کنند اساس مطلب من از این مذاکرات واضح می‌شود زیرا آن‌کمیسیون خودش نمیتواند چیزی جعل کنند وهمچنین کمیسیون‌مجلس‌هم‌برخلاف این مذاکراتی که امروز در این جا میشود چیزی بنویسد چون مخالف و موافق میفرمایند این مالیات را نباید از زارع گرفت دراینصورت نمیدانم چطور ممکن است در مواد یك نظامنامه که فرع بر این اصل و قانونی است که ما فعلا درآن مذاکره‌میکنیم و رأی میدهیم وهمه توضیح میدهیم که‌نباید از رعیت گرفته شود برخلاف این نوشته شود البته نه دولت مینویسد و نه کمیسیون رأی خواهد داد کمیسیون قوانین مالیه هم همین اشخاص خواهند بود که‌دراینجا هستند و البته ترتیبی داده خواهد شد و نخواهند گذاشت بعضی‌هانظریات خودشانرا بموقع اجرا بگذارند پس‌بالاخره برای اینکه‌مادراین لایحه‌رأی بدهیم‌وبگوئیم حاضر هستیم از این عایدی بدولت کمك بکنیم و برای اینکه امروز مانع نتراشیم‌از تصویب‌این‌لایحه ناچار هستیم و این تصمیمی را که کمیسیون اخیراً در این لایحه کرده است از مجلس بگذرانیم حالادر چه وقت این‌لایحه بموقع اجرا گذارده خواهد شد البته در موقعی خواهد بود که‌وزارت مالیه‌آن‌نظامنامه را تهیه کند و البته کمیسیون هم این اساس را در نظر خواهد داشت که در سر زراعت و سرمحصول این تحمیل بر رعیت نشودعرض کردم بنده نمی‌توانم بگویم نسبت بتوتون و تنباکو از نقاط مختلفه بچه شکل عمل خواهد شد و جزئیات آن‌چه‌شکل خواهد بود البته آن راجع به‌نظامنامه است و اساس مطلب روی این کار خواهد بود که از زارع در سرزراعت و محصول این مالیات گرفته نشود آقای وحیدالملك هم یك همچه پیشنهادی کرده اند که‌درآخراین‌لایحه اضافه شود در هر صورت اگر آقایان نظر دارند که این مطلب بیك کلمه ممکن است تصریح شود و از برای عملیات بعد مانع تراشیده نشود پیشنهاد کنند ولی کمیسیون تصور کرد غیر از این شکل شکل دیگری نمیشود نوشت

رئیس ـ یك تقاضائی شده است‌راجع‌بدستور و بموجب ماده ۹۷ نظامنامه داخلی حق تقدم دارد قرائت میشود ورأی میگیریم .

(بمضمون ذیل قرائت شد)

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی دامت شوکة — ماامضاء کنندگان‌ذیل پیشنهاد میکنیم که قانون دخانیات چون مجمل است ازدستور این‌جلسه خارج شود و ارجاع بکمیسیون گردد که پس از تحقیقات کامله و جلسه نظریات ارباب زراعت و ملاکین وتجار وموازنه تجارت بمجلس مقدس‌بیاید

(امضا ۱۶ نفر)

سردارمعظم — بنده باکمال موافقتی که با این پیشنهاد دارم می خواستم اگر اجازه بدهند از وزیر مالیه خواهش بشود در قسمت اصلاحات مواد این قانون توجهی بفرمایندو درآن اشکالی‌هم که‌بنده داشتم یعنی مسئله زیاد شدن یاکم شدن مال التجاره داخلی وخارجی یك‌عطف نظری بفرمایندواشخاصی که مطلع هستند حقیقاً یك تجدیدنظری دراین باب بکنند ولواینکه مالیات دخانیات یکی از مالیاتهای خیلی خوب است بجهة اینکه تنباکو و توتون از احتیاجات زندگانی نیست وهرقدرهم تحمیل‌شودخوب است اما تاچه حد تاحدیکه خود این مالیات موجب ترویج تجارت خارجی وسکته بتجارت داخلی‌نباشد درمملکتی که این قبیل مقتضیات را دارد بنده‌خواهم گفت بدترین مالیات است پس خوب است دراینباب هم امعان نظری بفرمایندبلکه راه‌حلی پیداشودوهیچ اشکالی باقی نماند .

حاج عزالممالك ـ بنده ناچارم عرض کنم که تصویب این پیشنهاد بیك اندازه اساس این‌قانون را متزلزل می کند زیرا شوراول درمجلس شده‌است نیم ساعت قبل‌هم مجلس شورای ملی‌رأی در داخل شدن درشور ثانی‌آن داده وحالا پیشنهاد میشود که بماند تادرآن‌مداقه شود بنده عرض می کنم‌چه‌مداقه خواهد شد سه‌چهارماه است که این قانون بمجلس پیشنهاد شده‌است‌ولایحه دولت‌هم درجرایده‌مخصوصاً درروزنامه‌رعد که‌بنده‌دیده‌ام‌طبع‌وتوزیع شده‌اگرمردم نظریاتی‌داشتندممکن‌بودبتوسط‌جرایدبنظرنمایندگان برسانندوخودنمایندگان‌هم‌ممکن‌بود نظریات‌خودشان رااظهار کنند این لایحه‌را هیئت دولت سابق یعنی کابینه‌آقای مشیرالدوله پیشنهاد کرده وبا یکی دونفر از اروپائی‌ها هم که در خزانه‌داری هستند مشاوره شد وآنها هم تصدیق کردند که این قانون باید وضع شودکابینه حاضره ووزیر مالیه هم‌که پیشنهاد میکنند زودتراین قانون‌بگذردآنوقت تازه امروزما میگوئیم یك جمعی را بیاورند ودراین قانون نظر کنند ودر این مسئله رأی بدهند وبگویند قانون دخانیات باید باشد حالا اگر برای اجرای‌آن یك مشکل دیگری غیراز آنچه کمیسیون اتخاذ کرده (که یك‌عده از اشخاصی بصیر وبا اطلاع را وزارت مالیه حاضربکند و آنها نظامنامه تهیه بنمایند بعد هم بکمیسیون مجلس شورای ملی بیاید) تصور کرده اند خوب است آن شکل را بفرمایند والا اگرمجلس شورای ملی‌این‌قانون‌را ازدستور خودش‌خارج کند ممکن‌است آن کسیکه مخالف‌باوضع این قانون است یك‌ترتیبی را پیش بیاورند که شاید ششماه دیگرهم این‌قانون بمجلس نیاید .

حاج شیخ اسدالله — بنده خیلی تعجب میکنم که خودآقای حاج عزالممالك که دفاع میکنند تصدیق میفرمایند که این قانون ناقص است و در وقت توضیح دادن میگویند نمی دانم توضیح بدهم این مطالب راجع به نظامنامه است درست میشود همین قدر چشم تان را روی هم بگذارید و رأی بدهید بعد نظامنامه درست‌میکنند‌در کمسیون‌اصلاح میشودحالا هم نمیدانم نظریات کمیسیون چه شکل خواهد بود بنده عرض میکنم این‌یك تقاضای فوق‌العاده است‌ومطلب هم ساده‌نیست که‌انسان چشمش‌را هم بگذارد و رأی بدهدو یك لطمه‌بزرگی به‌تجارت و زراعت مملکت وارد شود رأی دادن بایداز روی دقت و بصیرت باشد اگر چه ده جلسه یا سه جلسه اگر چه بنده هم‌تصدیق دارم وهر چه زودتربگذرد بهتراست ولیکن باید برگردد ویك نظریات عمیقانه در آن بشود اشخاص بابصیرت‌از عمل زراعت‌توتون و تنباکو و اشخاص بابصیرت از عمل تجارت حاضر شوند و نظریات خودشان را بگویند و مثل بنده به آقای حاج عزالممالك‌بی‌اطلاع از عملیات دخانیات نباشند آنوقت بمجلس میآید واز روی بصیرت رأی بدهیم‌والی‌باین‌قسمیکه آقای‌حاج‌عزالممالك‌اصرار دارند که‌حتماًامروزازمجلس بگذرد بنده ابداً عقیده ندارم

وزیرمالیه — عرض میکنم همان اصراری‌را که آقای حاج عزالممالك دارند بنده هم‌دارم وتصور میکنم‌اگراین‌تقاضااز برای‌رفع‌ابهام‌واجمال‌قانون است بعمل نخواهد آمد یعنی همانطور که نوشته شده است بعد از تشکیل کمیسیون آن نظریات خواهد شد والا اگر بخواهیم قبل از تشکیل آن کمیسیون خود مجلس رفع این‌ابهام و اجمال رابکند ممکن‌نخواهد بود آمدیم برسرآن اشکالی که آقای سردارمعظم درخصوص ترویج مال التجاره خارجی میکنند بنده تصور میکنم بامالیات صدی سی ممکن نیست مال‌التجاره خارجی بامال‌التجاره داخلی رقابت بکند .

رئیس — این تقاضامجدداً قرائت میشود و رأی میگیریم .

(بمضمون‌سابق‌قرائت شد)

رئیس — آقایانیکه این تقاضا را تصویب میکنند قیام نمایند .

(عده قلیلی‌قیام نمودند)

رئیسـ تصویب‌نشد ـ آقایانیکه تصویب‌میکنند مذاکرات درماده اول‌کافی است قیام نمایند .

(جمعی قیام نمودند)

رئیس — از ۶۶ نفر ۳۳ نفر رأی دادند دوباره مذاکره میکنیم .

ناصرالاسلام ـ بهمان مضمون که آقایان پیشنهاد کرده‌اند بایك‌مختصر تفاوتی بنده پیشنهادی کرده‌ام وبرای تأییداین پیشنهاد عرض‌میکنم‌اینکه

آقای مخبر فرمودند بعد از اینکه این ماده تصویب شد میرود به کمیسیون و در آنجا یك عده اشخاص متخصص جمع می شوند همچنانکه در ماده آخر نوشته شده است و توضیحاتی راجع باین‌ماده خواهنددادبنده نمیدانم این‌متخصصین را از اروپا جلب‌خواهند کرد یااینکه ازشهرطهران خواهند خواست و بازهم نمیدانم بعد از آنکه این ماده تصویب شد آیا بموقع اجراگذاشته خواهدشد یا اینکه موقوف میشود بتوضیحات کمیسیون و آن نظامنامه‌که در کمیسیون نوشته خواهد شد پس‌درهر حال‌اگرامروز هم‌تصویب بکنیم‌مادامیکه کمیسیون‌آن متخصص راجمع نکندوراجع باین ماده توضیح‌ندهد یعنی یك ماده‌که این اندازه ابهام دارد که هیچ‌مبهمی باین اندازه ابهام ندارد و رفع این ابهام را نکند دولت نمیتواند واردعملیات بشود اگر بگویند این قانون باعث رفع احتیاجات است باید برای رفع‌این ابهام اقدامی بکنند و تا توضیحات درطرز عمل‌داده نشود دولت‌نمیتواندوارد عملیات‌بشود ورفع‌احتیاجات دولت نخواهد شد پس بهتر این است آن کاریراکه در آخر این مرحله میخواهد بکنند همانطوریکه پیشنهاد کرده ام امروز آن متخصصین را اگرتصور میکنند در ایران هستند دروزارت مالیه وکمیسیون خواسته حاضرشوند و آن توضیحات‌رابدهندتامجلس شورایملی با داشتن طرزعمل رأی بدهد و الا بااین ترتیب که موقوف بکمیسیون مجلس بشود چطور میشود رأی دادبنده از برای آن ابداً هیچ فلسفه را معتقد نیستیم .

حاج عزالممالك — اولا وظیفه‌بنده اصرار است برای اینکه مجبوریم دفاع کنیم تا این لایحه بگذرد و اینکه فرمودند یکعده متخصصین را در کمیسیوق‌جلب بکنند کمیسیون‌همچه پیشنهادی‌نکرده است و این نظر را نداشته است وبرای کسب اطلاع گفته است‌یکعده‌ازاشخاص‌بصیروبا اطلاع‌نظامنامه‌تهیه کنندوبکمیسیون‌مجلس‌شورایملی بدهنددر کمیسیون تصویب‌شودو کمیسیون‌اشخاص‌راجلب‌نخواهد کرداما اینکه‌میفرمایندمبهم‌مبهم‌بنده‌تکرار میکنم که‌ماده‌اول مینویسد بر اقسام توتون و تنباکو که در خاك‌ایران بعمل آمده باشد مالیات دخانیات بر قرار میشوداین ماده هم مثل ماده اولی است که در قانون مستقلات همه‌آقایان رأی دادند در آنجا هم نوشته بود برای دکاکین وچه وچه مالیات مستقلات بر قرار میشود آیا در ماده اول تصریح شده بود که از روی چه قرار و چه شکل میگیرند و از کی گرفته خواهدشد که در این ماده آنقدر اشکال میشود اگر آقایان فکر میکنند که طرز عملی اینکار چه شکل است و و طرز گرفتن این مالیات چه جور است یك ماده پیشنهاد کنند و الا اگر این طور نیست و مخالف این هستند که مالیات دخانیات بر قرار شود دلائل آنرا بفرمایند تابنده جواب عرض کنم .

حاج شیخ اسدالله — به آقای مخبر در ضمن فرمایشاتشان فرمودند همه آقایان در قانون مستقلات رأی دادند و بنده در آنجا هم مخالف بودم بلی بنده در قانون مستقلات مخالف بودم و به مخالفت خودم هم افتخار میکنم بجهت اینکه مطلب تا درتحت نظر و تنقید در نیاید حل نمیشود اینجا هم با اینکه با اصل مطلب مخالف نیستم ولی بااین شکل اجمال مخالفم هرچه ایشان اصرار بکنند بنده باز مخالفت میکنم اینکه آقای مخبر میفرمایند یك راه حلی از برای این کار معین کنید این وظیفه پیشنهاد کننده این قانون است وظیفهٔ که این مطلب را قبلا حل کرده که آنقدر در مجلس تنقید ومطرح مذاکره نشود و یك تقاضائی نشود که یك همچه قانونی را باین مشکلی رأی بدهیم بنده هرچه فکر میکنم نمیدانم در موقع عمل دولت چه شکل این قانون را بموقع اجرا میگذارد تا بتوانیم امروزرأی بدهیم متأسفانه یك پیشنهاد شد که این قانون از جزء دستور امروز خارج شده و یك دقتی در آن بشود آن مطلب هم با این اجمال و ابهامی که این قانون دارد ردشد مکرر نظریات خودم را گفتم که در موقع عمل تحمیل بزارع میشود و این تحمیل بزراعت وارد میشود و اگر بزراعت وارد نیاید به تجارت وارد خواهد آمد بنده وظیفه خودم میدانم که تا این مطلب حل نشود مخالفت‌کنم عقیده‌ام این است گذشتن اینقانون‌ازمجلس بهمین ترتیب‌غلطاست‌و وظیفه کمیسیون قوانین مالیه‌است که‌این‌اشکالات‌راحل کند ویك کمیسیون با حضور یك عده از اشخاص متخصص درامر زراعت و تجارت و عمل دخانیات تشکیل بدهند ونظریات آنهارا در این باب بسنجد واز روی بصیرت این مطلب راحل کنند والامشکل است باین قانون رأی داد و بنده هم نمی توانم رای بدهم .

نجفقلی میرزا — عرض میکنم همین‌طور که دراین ماده نوشته شده است این مالیات دردست دو گرفته میشود وتصریح نمی کند که اززارع گرفته میشود خوب است آقایانی که مخالفت میکنند از ابرای انجام مقصودیکه دارند یك پیشنهادی بکنند که بیشتر آن مقصود را تصریح کند والا بهرحال این مالیات ازاشخاص گرفته میشود که استعمال‌دخانیات می کنند وبمصرف میرسانند و هر قدر بر توتون و تنباکو مالیات تعلق بگیرد بر مال التجاره افزوده میشود وتحمیل برآن اشخاصی که استعمال میکنندمی شود بزارع یاتاجر واینکه میفرمایندداول بایدنظامنامه از مجلس بگذرد بعد این قانون تصویب شوداین یك چیز غریبی می شود که اول فرع بگذرد و بعد اصل و در حقیقت نظامنامه فرع قانون است چطور می‌شود یك اصلی را معوق بگذاریم وآن نظامنامه را که فرع این اصل است اول بگذرانیم خوب است اگر تردیدی دارند پیشنهاد بفرمایند و الا اگر اول نظامنامه نوشته شود ممکن است بعد آقایان تردیدی در اساس و مبلغ این مالیات بفرمایند بنابر این نمیشود اول نظامنامه تصویب‌شود بعدخود قانون اگرنظری دارند ممکن است‌آقایان یك پیشنهادی بفرمایندکه اجرای این قانون‌موکول بگذشتن آن نظامنامه بشود و اجرای قانون را بگذارند تاآن نظام‌نامه بگذرد وپس از اینکه این قانون‌گذشت ناچار باید کمیسیونی از متخصصین در عمل دخانیات و از اشخاصی که داخل در عملیات اداری بوده‌اند معین کنند و این مطلب حل شود و این قانون بموقع اجرا گذاشته شود وممکنست‌برای این مطلب بموجب یك ماده الحاقیه‌یك چیزی‌نوشته شودو این مسئله حل شود و الا چیزی را که در اساس او رأی داده شده و حالاتردید میکنند بنده نمیدانم چطور خواهد بود .

حاج‌سید اسدالله قزوینی — مطالبی که در مجلس شورای ملی گفتگو میشود مطالب عقلی است مطالب ذوقی نیست که هرکس یك ذوقی داشته باشد و به‌ذوق خودش یك‌چیزی بگویدچون ذوقیات تابع اخلاق و عوالم و امزجه مردم است و مجلس شورای ملی اجال از آن است که ذوقیات‌را مدخلیت بدهند بایدعقلیات را بخرج داد عقلیات هم سه چیز را لازم دارد موضوع و محمول و علت (جسارتاً عرض میکنم اگرچه‌حالت درستی هم‌ندارد) موضوعش باید معلوم باشد محمول هم باید معلوم باشد و علت هم باید معلوم باشد و علت هم معلوم است که باید مقتضی موجود و مانع مفقود باشدبنده می‌بینم که آقایان بواسطه ذکاوت وفطانتی که‌دارند به تمام اینها اشاره فرمودند ولی پراکنده آقای سردار معظم خودمان به مانع اشاره فرمودند خیلی هم صحیح و بسیار عالی و متین و بافلسفه منطقی آقایان رفقا هم آقای حاج شیخ اسدالله وآقای‌حاج شیخ حبیب الله و دیگران و در مقتضی فرمایش فرمودند اینها باید گفته شود تا مثل بنده آدم‌پیری که چیزی حالیم نمیشودبفهمم و رأی بدهم بنابراین از آقای مخبر که خیلی زود چیز حالیشان می شود استدعا میکنم ملاحظه آدمهائی که دیر حالیشان میشود بفرمایند تا مطلب کشف و اساسش معلوم شود بنده تصور میکنم این مسئله پنج شش اساس عقلی دارد بعضی‌از آنهارانمیگویم ولی‌سه‌چهارتایش که توی این حرفها آمد میگویم یکی از آنهااین است که چیزیکه از زمین بیرون می آید اساساً مملکت وعموم اهل مملکت باید از آن فوائدیکه دارد حظی ببرند که درواقع مقصود ازعموم مردم هم که دولت است که باید کارهای دولت اصلاح‌شود آنچه معروف‌است مالیات مال زراعت است‌مال‌زمین است مال دهات است و مثل‌این هم در شرعیات‌هست که ذکوة است و باید بگیرند یکی از آن چهار اساس این است و این را تمام رفقا قبول دارند و عقیده شان این است و میفرمایند مالیات دخانیات از این قبیل مالیات نیست و اگر کسی بگوید آنهم از این قبیل مالیات است غلط است و خلاف رأی هم کرده است من که جرئت ندارم که خلاف رای آقایان عرض بکنم اساس دیگرش این است که برربح و فوائد تحمیل شود نظیر خمس که باید از فوائد و ارباح گرفته‌شوداین‌مطلب مخصوص‌اشخاصی است که در اینجا ربح میبرند رفقا این مطلب را گفتند ولی کسی جواب صحیحی‌نداد پس‌ایندواساس هدر و بی پا است و عقلا نمیشود اساس قرار داد بیا بیاید بگوئیم این مالیات داخل در مالیات صنفی است آنرا هم که تکذیب فرمودند و گفتند که مربوط به مالیات صنفی نیست و مالیات صنفی را علیحده میگیرند یکی دیگر اینکه آقایان اشاره فرمودند بمساحت مملکت این مسئله را هم باید کلیة فرق گذاشت میانه این‌مسئله وگمرك‌چون یك شخص یك مال‌التجاره از خارج میاورد یا فائده میبرد عقلا میگویند (من‌له‌الغنم فعلیه‌الغرم) یك‌نفعی باو عاید میشود و بملاحظه آن نفع باید یك چیزی از او گرفت اما این‌جا همه چیز چیزی نیست که

بگویند یك متاعی میآورد سه شاهی میخرد و حالیه آنرا پنج شاهی میفروشد و باین واسطه فائده میبرد و باید یك چیزی بدهد این هم مثل عموم مرابحی که در هر چیز و در هر تجارت هست می‌ماند کاسب یك چیزی میخرد دو شاهی منفعت میکند میفروشد پس این مالیات را به مال‌التجاره واشیاء قرار میدهند و در حقیقت مقصود این است که تحمیل بر عموم مردم میکنند منتها تحمیل بر عموم مردم را بقانون عقلی و اجمالی در یك ظرف یا بسته می‌بندند یعنی وقتیکه میخواهیم از تمام مردم این پول‌را بگیریم نمی‌توانیم یك صندوقی فراهم کنیم که اگر کسی بخواهد پنجشاهی توتون بخرد صد دینار از او بگیریم و در آن صندوق جمع کنیم منتها کیسه‌های تنباکو را محل جمع تمام آنها قرار میدهیم این یك موضوعی است که بنده اینطور تعقل میکنم حالا به‌بینیم که آیا این موضوع دلیل میآید و عقل قبول میکند ؟ مسلم است این مطلب را وقتیکه خواستید ملاحظه بفرمائید و تمام مردم را از فقیر و غنی و بی پا و پا دار همه را در یك همچه موضوعی داخل کنید باید یك فلسفهٔ داشته باشد فلسفه این مالیات چیست ؟ آقایان میگویند توتون مضر است و باید مالیات بر آن بسته شود اگر فلسفه این مالیات این است که توتون مضر است و بر او مالیات می‌بندند که مردم توتون نکشند و حال بیایند مثل تریاك علی‌الراس والعین این مالیات خیلی نافع است و یك تقویتی است برای مملکت اسلامی ولی تصور میکنم این نظر را نداشته باشند بنا بر این فقط یك اضراری است که بر فقراء و ضعفا وارد میشود و یك مطلبی که علی‌الظاهر یك فلسفه از برای آن تصور میشود که این فضول معاش است و مالیات در چیزیکه داخل در فضول معاش و تکیفات است ضرری متوجه مردم نمی‌شود و یك چیزیست که جلو تکنیفات را می گیرد و برای مملکت هم فایده دارد وممکن است آن کسی که نیم سیر توتون میکشد حالا دومثقال بکشد وضرری هم ندارد این مطلب‌را هم عرض میکنم که هر که عادت بدخانیات دارد وقتی این چیزها معمول شود بجز دشنام دادن بر آن کسی که مؤسس این‌اساس است فایده واثری دیگر بر آن مترتب نیست - گفته شد صحیح است .

مخبر - بنده تأسف میخورم از اشخاصیکه بعد از فرمایش آقا فرمودند صحیح است بجهة اینکه مالیات که برای احتیاجات مملکت وضع می‌شود وما می‌بینیم که مجبور هستیم از منابع مملکت خودمان فکر یك عایدی بکنیم آنوقت بگوئیم اگر یك همچه قانونی بگذاریم نسبت بما فحش می دهند یا تنقید میکنند اینطور نیست بنده عرض میکنم که از بهترین راهی که برای رفع احتیاجات خودمان می‌توانیم اختیار کنیم همین است که از داخله خودمان تهیه عایدات بکنیم واین مالیات دخانیات را که یکی از عایدات مملکت خودمان است و اسباب ترقی و راه سعادت است آنوقت در موقع وضع قانون بگوئیم اگر یك همچه قانونی وضع شود اسباب فحش میشود بعقیده بنده اساساً این حرف شاید فلسفه نداشته باشد اما اینکه فرمودند این مالیات ارضی نیست صنفی هم نیست و بعد فرمودند تحمیل عمومی است قسمت اول ودوم را بنده هم تصدیق دارم که این مالیات مالیات مستقیم نیست مالیات صنفی هم نیست زیرا اگر آن اشخاصی که تجارت اینکار را می کنند و فایده از آن می‌برند این مالیات را میدادند آنوقت مالیات صنفی بود ولی این مالیات صنفی نیست مالیاتی است که بر خود جنس توتون وتنباکو است و همانطوری که فرمودند بطور عموم و تساوی بر آن اشخاصی که استعمال می کنند تحمیل می شود پس ممکن است بگویند این مالیات خیلی مضراست یعنی واقعاً اسباب این می‌شود که بکلی احتیاجات زندگانی را برهم بزند این راهم که خودشان می‌فرمایند ضرر ندارد زیرا توتون همچه نفعی ندارد که بگوئیم از مواد حیاتیه است و اگر یك مالیاتی بر او بسته شود بقیمت او اضافه شود اساس زندگانی را متزلزل می کند خیر اینطور نیست از فضولات زندگانی است می‌شود کشید ومی‌شود نکشید ممکن است کسیکه استطاعت کشیدن آنرا ندارد نکشد وهر کس که می تواند بکشد یا اینکه بواسطه گرانیش کمتر استعمال کند یا اگر می تواند عوض یك تومان سیزده قران بدهد این یك چیز مشکلی است نیست که ما تصور کنیم وضع مالیات دخانیات یك تحمیل فوق‌العاده‌ئی است که برضعفا و آن کسانیکه خریداری ومصرف می کنند می‌شود اشخاصیکه نمی‌توانند تحمیل کنند مگر استعمال می کنند این این یك چیزی نیست که برای آن مقدماتی بچینم و برای مخالفت کردن و رأی دادن در این قانون بآن متوسل شویم و بالاخره عقیده بنده این است که مذاکرات ختم شود واگر دراساس این قانون حرفی است ومیخواهند برخلاف آن رأی‌هائی که چند روز قبل و امروز داده‌اند رأی ندهند در ماده اول رأی ندهند تکلیف معلوم خواهد شد و اگر آقایان عقیده دارند که این مالیات باید باشد در ماده اول که میگویند بر توتون وتنباکو باید مالیات برقرار شود آن قدر مخالفت نمی‌شود کرد بهر حال اگر عقیده دارند که رأی میدهند واگر مایل نیستند رأی نمیدهند و الا پیش از این نمی‌شود توضیح داد

رئیس — بنده راجع بقسمت آخر فرمایش آقا می‌خواستم عرض بکنم ولی تصور کردم که مقصود ایشان از لفظ فحش همان تنقید بوده است این بود که دیگر عرض نکردم مذاکرات گویا حالا کافی است رأی میگیریم بماده اول آقایانی که ماده اول‌را تصویب میکنند قیام نمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس — تصویب شد — ماده دوم قرائت میشود

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده دوم — مالیات دخانیات مذکوره در ماده اول از قرار صدی سی از قیمت دریافت خواهد شد درصورتیکه در تعین قیمت تنباکو و توتون مابین صاحب‌مال ومامورین مالیه اختلافی حاصل شود صاحب‌مال می‌تواند صدی سی‌را ازعین جنس ادا نماید .

رئیس - درماده دوم مخالفی هست .

حاج شیخ حبیب‌الله - آن مخالفت هائی که در ماده اول بود تمام مخالفت‌ها راجع باین ماده است و الا برقرار شدن مالیات دخانیات همچه اهمیتی نداشت که آن‌قدر مذاکرات شود تمام مذاکرات ومخالفتها برای اجمال ماده بود که نوشته شده است مالیات دخانیات ازقرار صدی‌سی دریافت میشود باید معلوم شود این صدی‌سی از زارع یا ازمالك و یا از تاجر دریافت میشود یا آنکه اگر کسی یك سیر توتون ویا تنباکو دارد از اوهم این مالیات گرفته میشود یا خیر ؟ و معلوم نبود هرچه قدر توتون یا تنباکو این مالیات بر قرار میشود مثلا اگر کسی پنج من زراعت تنباکو دارد نمی شود از او مالیات گرفت بجهة اینکه یك مفتش مخصوصی لازم دارد و اگر برای هر چیز جزئی یك مفتش قرار بدهیم بکلی امر مالیه مختل و مخارج زیاد میشود وضرر آن بیشتر از عایدی آن خواهد بود بنا براین تا این مطلب معین نشود نمیتوانیم رأی بدهیم علی‌الخصوص که تصریح دارد که اگر مابین مالك ومأمورین مالیه مخالفت شد ازعین جنس بردارند آن کسیکه ازعین جنس میدهد آن زارع بیچاره است که شش ماه زحمت کشیده حالا میخواهد تنباکویش را بفروشد بهر حال تا معین نشود نمیتوانیم رأی بدهیم .

رئیس - این مخالفتهائی که میفرمائید درماده اول‌شد وملاحظه فرمودند که نتیجهٔ نداد حالا دیگر درهرماده نمیشود آن مخالفتها را اظهار کرد این مخالفتها دیگر خارج ازموضوع است .

حاج عزالممالك - بنده فقط درقسمت اخیر این ماده میخواستم عرض کنم کاریکه کمیسیون کرده است نه اینست که مقصودش این بوده که این مالیات را بردارندگان توتون وتنباکو تحمیل کنند چون ممکن بود که در قیمت اختلافی مابین مأمور مالیه و صاحب تنباکو حاصل شود اوبگوید قیمت این توتون صد تومان است و باید سی تومان بدهی وصاحبش بگوید این توتون باین قیمت نمی‌ارزد ما برای تسهیل کار این را نوشتیم که هر گاه مایل بود صدی سی‌را ازعین جنس بدهد درحقیقت اسباب تسهیل است که کمیسیون از برای مردم فراهم آورده است .

حاج شیخ محمد حسن گروسی - این مالیات ازحیث مبلغ و مقدار شبیه است بگمرکات و تحدیدات باسم دیگر ورسم دیگر بنده نمیفهمم چه چیز است ازحیث مالیات گذاری باید ملاحظه شود و ومالیات هائیرا که مناسب آن قسم ازامتعه هست نسبت باین امتعه بسنجند و این مالیات را هم بان ترتیب وضع کنند مالیات صدی سی فی‌الحقیقه بالمره از بین بردن عاید نیست بلکه ازبین بردن خود زراعت تنباکو وتوتون است ونمیشود اسم این قانون را مالیات قرارداد مالیات منتهی درجه‌اش بعشر میرسد ولی این مقدار صدی سی تحدید است اگر بعنوان تحدید است بعنوان قانون مالیات بمجلس پیشنهاد کردن فلسفه اش را نمیدانم چه چیز است ونمی دانم بچه ملاحظه صدسی فرض کردند صدی‌سی مناسبت ندارد کدام یك ازمالیاتها صدسی است که این را هم صدسی قرار داده اند این هم مثل سایر مالیاتها است نهایت درجه که خیلی حدت بکند عشر است اگر اضافی است که اضاف مالیات میدهند و اگر مالیات زراعتی است آنراهم کمیدهند فرضاً هم که بگوئیم این مالیات را بالمال متعلمین دخانیات متحمل میشوند دراین صورت هم باید یك مالیات صحیحی داشته باشد ازقرار صدی سی مناسبت ندارد اسمش را

گمرك بگذاریم ؟ تحدید بگذاریم اسم این‌را چه میشود گفت اگر مالیات است که نهایت درجه اش باید بعشر برسد .

وحیدالملك - این جا میگوید ازقیمت دریافت خواهد شد معلوم نیست ازچه قیمتی دریافت میشود از قیمتی است که زارع بدلال میفروشد یا قیمتی است که دلال بتاجر میفروشد ؟ یا قیمتی است که تاجر بدکان‌دار میفروشد ؟ این قیمت‌ها مختلف خواهد بود خوب است اینجا قید شود ازقیمتی که زارع در دست اول میفروشد یا قیمتی که دلال میفروشد که معلوم شود از کدام یك از این قیمتها گرفته میشود و دیگر اینکه میگوید دریافت خواهد شد آیا از زارع دریافت خواهد شد از خریدار دست اول دریافت خواهد شد؟ یا خریدار دست دوم یا دکاندار از کدام دریافت خواهد شد اینهم معلوم نیست بنابراین اگر کمیسیون اینطور قبول بکند که از خریدار است اول که از زارع مستقیماً خریده است بقیمت کمتر خریده است صدی سی از آن قیمت دریافت شود رفع این اشکال خواهد شد ودیگر نه درخصوص مستقیم بودن وغیرمستقیم بودن این مالیات حرفی خواهد بود ونه درو وصول وتحمیل بزارع ایرادی خواهد بود ودولت هم تکلیف کارخودش راخواهد دانست .

وزیرمالیه - نسبت بفرمایش آقای حاج شیخ محمد حسن که فرمودند صدی سی زیاد است برای اطلاع ایشان عرض می کنم این مالیات را در همه جا صدی صد قرار داده اند ودراینجا اگر فقط چنانچه آقای سردار معظم فرمودند بملاحظه رقابت بامال‌التجاره خارجی نبوده شاید ماهم از مأخذ صدی سی بیشتر قرار می‌دادیم اما راجع بفرمایشات آقای وحیدالملك تصور می کنم اینها همان تفسیراتی است که باید درضمن نظامنامه حل کنیم وگذاشتیم برای کمیسیونی که ازاشخاص اهل خبرت وبصیرت تشکیل می‌شود تحقیقات بکنیم وبنویسیم بعد ازآن هم آنرا بکمیسیون قوانین مالیه مجلس ومجلس پیشنهاد خواهم کرد .

رئیس - مذاکرات درماده دوم کافی است یك فقره پیشنهاد ازطرف آقای مؤیدالاسلام شده است قرائت می‌شود .

(بمضمون ذیل قرائت شود)

بنده پیشنهاد میکنم ماده دوم باین‌شکل نوشته شود - ماده دوم مالیات دخانیات مذکوره در ماده اول از قرار صدی سی از قیمتی که مالك وزارع میفروشد از خریدار دریافت خواهد شد .

تبصره - هر گاه مالك و زارع تنباکوی خود را نفروخته و خودشان استعمال نمایند ازقیمت عادله صدی سی بدولت خواهد پرداخت .

رئیس - آقای مؤیدالاسلام توضیحی دارید

مؤیدالاسلام - بله دو اجمال در ماده دوم بود یکی اینکه قیمت معین نه‌بود که از چه قیمت دریافت خواهد شد یعنی از قیمتی که زارع بمشتری اول میفروشد یا از قیمتی که فروشنده آخری باستعمال کننده میفروشد هیچ معلوم نه‌بود و ثانی اینکه ازچه شخصی گرفته میشود از مالك یامشتری آنهم معلوم نبود بنده پیشنهاد کردم که ازمشتری اول از همان قیمتی که خریده است گرفته میشود .

رئیس - آقای مخبر چه میفرمائید .

حاج عزالممالك - قبول نمی کنم .

رئیس — رأی میگیریم در قابل توجه بودن پیشنهاد آقای مویدالاسلام آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند .

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس — قابل توجه نشد - رأی میگیریم بماده دوم باین قسمی که کمیسیون پیشنهاد کرده است آقایانیکه موافقند قیام نمایند .

(معدودی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد - آقای مدرس فرمایشی دارید ؟

مدرس - عرض داشتم راجع بهمان ماده که رد شد اجازه خواستم .

رئیس - ردشد و گذشت .

مدرس - در مسئله تعین اراضی میخواستم توضیحی به‌پرسم که گذشت

رئیس - حالا که ماده رد شد وگذشت ماده سوم قرائت میشود .

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده سوم — دولت می تواند درصورت اقتضا توتون و تنباکو ساخته یا نساخته مخصوص حمل به خارجه راهم از مالیات دخانیات معاف بدارد .

سردارمعظم — بعقیده بنده کلمه دهم از این جا زیادی است بجهة اینکه ممکن است اشتباه شود که دولت یك تنباکو دیگری‌را هم می تواند معاف بدارد.

حاج عزالممالك - این کلمه اشتباهاً نوشته شده است لازم نیست باید حذف شود .

حاج شیخ اسدالله - بنده تصور میکنم پس از رد شدن ماده قبل باید این قانون برگردد به کمیسیون و درخصوص آن ماده یك ترتیبی بدهند یعنی یك اصلاحی بشود یا کمتر یا زیادتر بعد بمجلس پیشنهاد شود در اینصورت تصور میکنم تا تکلیف این ماده معلوم نشود نمیشود در این ماده مذاکره کرد زیرا وقتیکه اصلش معلوم نباشد که چه مقدار گرفته میشود و درمواد دیگرش چه مذاکره بکنیم

رئیس - ماده اول که میگوید مالیات دخانیات برقرار میشود تصویب شد وباین واسطه میتوانیم در ماده سوم داخل شویم

حاج شیخ حبیب‌الله - بنده عقیده ام این است که لفظ مخصوص دیگر لازم نیست و تنباکو ساخته یا نساخته مخصوص حمل بخارجه هم یعنی چه معلوم است تنباکو حمل بخارجه میشود دیگر لفظ مخصوص را بنده نمیفهمم این از برای کسانی است در خارجه هستند یا بخارجه میروند خوب است عبارت اینطور نوشته شود تنباکوی ساخته یا نساخته که حمل به خارجه می شود از مالیات دادن معاف است

رئیس - آقای ناصرالاسلام موافقید ؟

ناصرالاسلام - بله موافقم موافقت بنده هم با همان بیاناتی است که خود آقای رئیس فرمودند چون ماده اول گذشته و تصویب شده است می‌توانم داخل در مواد دیگر شویم .

رئیس - آن مسئله گذشت .

ناصرالاسلام - ماده دوم را عرض میکنم .

رئیس — عرض کردم ماده دوم گذشت .

ناصرالاسلام - اجازه بفرمایند توضیح بدهم عرض کردم در صورتیکه ماده اول تصویب شده است می‌توانیم داخل درماده سوم بشویم .

رئیس - درصورتیکه ما هم داخل در همان ماده شده‌ایم وحالا مذاکره درماده سوم می کنم آقای مدرس موافقید ؟

مدرس - توضیح میخواستم اولا این ساخته شده یا نساخته در اینماده محتاج الیه نیست دوم اینکه این لفظ مخصوص را معنی کنند که مرادشان چیست .

مخبر - اینجا مخصوص محل بخارجه در این جا توضیح شده است یعنی آنچه تنباکوی ساخته شده یا ساخته نشده که حمل بخارجه میشود این کلمه زیادی نیست مقصود این است که آنچه حمل بخارجه میشود دولت میتواند او را از مالیات دخانیات معاف بدارد معنای دیگری ندارد کمسیونهم مقصد دیگری در نظر نداشته است یعنی مخصوص بحمل بخارجه یعنی آنچه بخارجه حمل میشود

سردارمعظم — اما این قسمت توضیح راجع به لفظ مخصوص بعقیده بنده واضح است که کلمه مخصوص یعنی تنباکوی ساخته یا نساخته که مخصوص بخارجه است پس در اینجا از این نقطه نظر اشکالی نیست و فقط سؤال بنده این بود که خود عمل معافیت در کجا واقع خواهد شد آیا در اینجا بهمان ترتیب که در جاهای دیگر معمول است رفتار میشود؟ یعنی ابتدا از کلیه آنچه که مالیات بر او تحمیل شده است آن مالیات اخذ خواهد شد بعد آن قسمتی که حمل بخارجه میشود درسر حد پس داده خواهد شد این ترتیب است یا اینکه خیر بمجرد اینکه یك اظهاری از طرف تاجر شد که این تنباکو حمل بخارجه میشود از مالیات دادن معاف است اگر شق ثانی باشد بعقیده بنده مشکلات زیادی خواهد داشت بجهت اینکه تمام تنباکوها توتونها که ازیك نقطه به نقطه دیگر حمل میشود بنام توتونی که حمل بخارجه میشود معاف خواهد شد و این یك ضرر بسیاو بزرگی است که بر دولت وارد خواهد شد پس بعقیده بنده برای اینکه از نقطه نظر اینکه از این معافیت این ضرر بدولت وارد نشود بهتر این است قید شود که در موقع خروج از سرحد آن مالیاتی را که گرفته اند پس خواهند داد و الا اگر غیر این باشد خیلی مشکل خواهد شد .

مخبر - البته همین دو نظریکه فرمودند این دو شق ممکن است یکی اینکه گفته شود که مالیات تنباکو را درموقع خودش بگیرند بعد در سرحد در موقع خروج آن مالیات را پس بدهند دیگر اینکه چون مقصود دولت خارج کردن تنباکو است در ابتدا امر یك جوازی بصاحب مال بدهد و هیچ مالیاتی از برای آن معین نکنند هم برای آن قسمت و هم برای این قسمت یك محسناتی هست از یکطرف تصور می‌شود اگر ابتداء تمام مالیات گرفته شود قاچاق آن کمتر خواهد بود ولی از آنطرف باید فکر کرد که اگر ما در داخل مملکت خواسته باشیم یك مالیاتی بگیریم شاید صاحبان این جنس تصور کنند ازحیث اینکه پس دادن این مالیات در سرحد اسباب زحمت میشود کمتر این مال‌التجاره را بخارجه حمل کنند این است که به نظر بنده این مسئله را امروز نمی‌شود

در قانون تصریح کرد اگر مسئله پس دادن آن‌پول از برای وزارت مالیه واقعاً اسباب زحمت نباشدالبته اسهل این خواهد بود که در موقع خروج درسرحد این را رد کنند ولی اگر بتوانند و مسئله قاچاق را بطوری ترتیب بدهند که قاچاق نشود ممکن‌است وزیر مالیه یك ترتیبی بدهد که اسباب زحمت نباشد یعنی یك جوازی باو میدهند که معلوم شود مالیات آن گرفته شده است بهرحال هریك‌از این دوترتیب بهترباشد وزارت مالیه آنرا اتخاذ خواهد کرد درهر صورت این‌یك مدافه لازم دارد و باید در کمیسیون حل شودپس بعقیده‌بنده این مسئله هم‌بنظامنامه‌رجوع شود بهتراست

هارس - مخصوصی را که آقای سردارمعظم معنی فرمودند اینطور نیست کلمه مخصوصی که در الفاظ معروف است معنایش این نیست وبنده توضیح میدهم که یك تنباکوهست که‌مصرفش منحصربخارجه است و اصلا در داخله مملکت مصرف نمی‌شود مثلا تنباکوی اصفهانی مختص بحمل خارجه است و ابدا در داخله مملکت بمصرف نمیرسد و منحصر بخارجه است یك تنباکو هست که به هندوستان میرود و آنرا توی دهن میگذارند و میجوبند این قسم تنباکو ابداً در ایران مصرف نمی شود دراینصورت این لفظ مخصوصی که در این جا نوشته شده است ممکن است همان تنباکوئی باشد که مخصوص حمل بخارجه است اما مثل‌تنباکوی‌شیراز که هم درخارجه و هم در دادخله صرف میشود این ماده قانون‌آنرا نمیرساند اگر مقصودشان این است خوب است یك لفظی بفرمائید که دلایلش واضح‌تر باشد

حاج‌عزالممالك — بنده اصراری درباقی ماندن این کلمه مخصوص نمی کنم مقصود این‌است که آن تنباکوئی که بخارجه میرود دولت آنرامعاف میدارد و حال اینکه آقا میفرمایند بعضی‌تنباکوها مخصوص بخارجه است این مقصود نه‌بوده است‌ویك تنباکوی مخصوص درنظر نبوده است مقصود کلیه تنباکو و توتونی است که از خاك ایران بخارجه میرود و بمصرف میرسد آنها از ادای مالیات معاف هستند اگر درداخله عمل آمده‌باشدودرداخله‌مصرف شود باید مالیات بدهد ؟

رئیس- درباب کیفیت معافیت پیشنهادشده‌است اگر آقایان مذاکرات را کافی میدانند پیشنهاد ها قرائت شود ورأی بگیریم گفته شدکافی است.

رئیس - پیشنهاد آقای سردار معظم قرائت می شود .

(بمضمون ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم درماده۳ اضافه شود که این معافیت باین ترتیب خواهد بود که در موقع خروج تنباکو و توتون از سرحد مالیات مأخوذه خواهد شد.

رئیس - توضیحی دارید بفرمائید .

سردارمعظم — بنده دوپیشنهاد کرده بودم یکی راجع بحذف‌کلمه مخصوص است واگراجازه بفرمائید توضیحش رابدهم‌که محتاج بتوضیح ثانوی نباشد بعقیده بنده اگرلفظ‌مخصوص از این‌ماده‌حذف شود بکلی آن اشکالاتی که برای آقایان‌پیداشده است رفع خواهد شد مقصود کمیسیون این‌بوده‌است که کلیه توتون‌و تنباکوئی که بایدبعنوان‌مال‌التجاره داخلی بخارجه حمل شود آنرا دولت بتواند‌از دادن مالیات معاف بدارد مقصود این است در اینصورت اگر آن کلمه مخصوص از این ماده حذف شود رفع این اشکال‌خواهد شداما در پیشنهاد اخیرخودم که خوانده توضیح همان بود که عرض کردم این معافیت برای‌چه‌چیز است ؟برای تشویق‌حمل مال‌التجاره داخلی بخارجه و برای آوردن یك‌پولی‌است معلوم است از این نقطه نظر خیلی خوب است ولی در این مطلب باید یك مقیاس هائی اتخاذ کرد که در عمل اسباب ضرر نشود بجهت اینکه مملکت ما الحمدالله خیلی وسیع است و دولت هم نمیتواند در همه جا یك مفتش و مأمورین زیادی بگذارد که مراقبت کنند و جلوگیری‌ازقاچاق نمایند بنابراین بعقیده‌بنده بهتر است که دولت ابتدا تصوربکند که تمام تنباکو وتوتونی که در ایران بعمل میایدبرای مصرف داخلی است وقتی که این نظر را اساس قرار دادآنوقت تمام توتون‌وتنباکوئی که‌درتمام‌ایران بعمل‌خواهدآمدمحدودخواهدبودمنتهاازنقطه‌نظرتشویق تجارت داخلی میگوئیم آن‌قسمت‌از توتون‌وتنباکوئی که از سرحد خارج میشود از مالیات معاف خواهد بود بنابراین بعقیده بنده خوب است در نقاطیکه مالیات اخذ میشود اخذ شود ولی پس از خروج‌از سرحد یعنی در سر گمرك مقدار مالیاتی که ازمال‌التجاره گرفته شودپس گرفته شود این مسئله البته بهتر و سهل تر است زیرا بنام تنباکو و توتون که مخصوص حمل بخارجه میشود ممکن است خیلی از تنباکو و توتون ها را بقاچاق بگذرانند این‌ترتیب خیلی سهل و در تمام جاها معمول است مثل اینکه قندیکه بمملکت حمل میشود و در آنجا تمام مالیات را میپردازند ولی در سرحد آن مالیات پس داده میشود در همه جا همین طور است برای توتون و برای کبریت و برای قند وبرای سایر چیزهای‌دیگر این ترتیب معمول است بنا براین تصور میکنم اگر این ماده را باین ترتیب بنویسند بهتراست

حاج عزالممالك - بنده تصدیق کردم که یکی از طرزهائیکه ممکن است وزارت مالیه برای معافیت تنباکووتوتونیکه حمل بخارجه میشود اتخاذ بکند یکی همین ترتیبی است که آقای سردارمعظم پیشنهاد میکنند ولی از آن طرف هم عرض کردم که شاید برای وزارت مالیه وسائلی نباشد که در موقع خروج‌مال‌التجاره یك اسباب سهولت را فراهم بیاورد و آن پولی را که از تاجر از زارع یامالك تنباکو و توتون گرفته‌اند درسرحد کامل بدهند ممکن است در جواب بنده توضیح بدهند که دولت می تواند اجازه بدهد اجازه بدهد اداره گمرك در سرحدات آن پول‌را پس بدهد و تفتیش هم بنماید بنده عرض میکنم در ایران آن روابط اداره ما باهم‌هنوز کاملامحفوظ نیست که اداره‌مالیه یك‌پولی را که در تهران گرفته یا در اصفهان گرفته است اداره گمرك‌متقاعدبشود و آن‌پولی را که درطهران یا درانزلی گرفته‌اند آن پول را پس بدهد وحسابش را نگاه‌بداردبلی این یك راهی است ولی یك‌راهی که امروز برای این مملکت ممکن نیست از این‌راه اسباب تشویق تجار فراهم نمیشود که بیاید یك‌پول گزافی برای آن تنباکو وتوتونی که بخارجه‌میرود تحویل بدهد و آنوقت آن پول را در سرحد پس بگیرد و همین خیال سبب شد که‌کلیه تریاك راباندول کردند و تصور شد که شایددر این خصوص هم‌همان اشکال فراهم آید بنده تصور میکنم که صلاح در این است که مجلس امروز قطع کند که تنباکو و توتونی که‌بخارجه میرود از دادن مالیات معاف‌باشد بعد ترتیبی بدهند چون معلوم نیست چه رویه باید اتخاذ شودممکن است بدوا مالیات گرفته شود وبعد در سرحد پس بدهند یا اینکه باشخاص که حمل‌می کنند اجازه‌بدهند و سر کیسه ها را سرب بچسبانند و عدد و وزن و حجمش را به ترتیب معین کنند و طوری باشد که در منازل تفتیش بشود و ازآن مالیات بگیرند و معلوم باشد که از آن تنباکو یا توتون مالیات گرفته نشده حالا هر کدام از آن دو شق راکه ما بخواهیم اختیار کنیم بهتر این است‌از روی تجربه باشد و از برای آن یك یك نظاماتی نوشته شود .

رئیس — پس پیشنهاد آقای سردارمعظم را کمیسیون قبول نمیکند ؟

سردارمعظم — اجازه بفرمائید عرض دارم دلائلی که آقای مخبر فرمودند بنده را قانع نکرد اولا باید دانست که بین تنباکو وتریاك هیچ‌مشابهتی نیست زیرا تنباکو لوله نمی‌شود ومالیده نمی‌شود و بلکه تنباکو غیر از تریاك است و معین است که‌مثل تریاك حمل بخارجه نمی‌شود و بطرز دیگر حمل خواهد شد وبعلاوه تنباکو استعمالش در داخله مملکت زیادتراست و درخارج استعمالش کمتراست اینکه میفرمایند اسباب اشکال خواهدشد که گمرك حساب اورا نگاه بدارد گمرك‌حسابی ندارد که‌حساب اورا نگاه بدارد مربوط بحساب نگاهداشتن نیست‌فقط گمرك مأمور خواهد بود آن مقدار تنباکوئی راکه می‌خواهند از سرحد خارج کند آن مبلغ مالیاتی که ازآن تنباکو و توتون گرفته شده است در سرحد پس بدهد دیگر لازم نیست تمام تنباکوئی که در داخله مملکت خریده می‌شود حسابش‌را نگاه بدارد بآنها مربوط نیست بالاخره آقای مخبر خودشان تصدیق میکنند که این یکی از راهها است ولی‌بنده عرض‌می کنم که این‌یکانه‌وبهترین راه است آن‌راهی راهم که ایشان میفرمایند یك راهی است ولی باید تشخیص داده شود که کدام یك از این راهها برای این مملکت صلاح است بعقیده بنده اگر بآن‌ترتیبی که بنده عرض کردم‌رفتار نشود خواهند دید که‌چقدر باین بهانه قاچاق خواهد شد و چقدر ضرر بدولت وارد خواهدشد

رئیس — در نظامنامه گفته شده‌است در ضمن شور دوم توضیحی که‌در پیشنهاد میدهند باید مختصر باشد این‌است که باید رأی بگیریم آقایانیکه اصلاح آقای سردار معظم قابل‌توجه می‌دانند قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس — قابل توجه نشد — لفظ مخصوص را مخبر قبول کردند برداشته شود آقایانیکه ماده سوم را با حذف لفظ (مخصوص) تصویب می‌کنند قیام نمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس — تصویب شد — چند فقره پیشنهاد راجع بماده چهارم رسیده بعضی مواد الحاقیه هم پیشنهاد شده‌است وباید ارجاع بکمیسیون بشوداگر

آقایان‌موافق‌باشند جلسه را ختم کنیم

سردارمعظم — اجازه بفرمائید توضیح داده شود اگرچه مطلب‌واضح است ولی باید مطلب‌معلوم شود معلوم‌است‌قابل‌توجه نشدن‌این پیشنهاد لازمه‌اش رد شدن این طرز درعمل نخواهد بود چون‌بعدها ممکن است گفته شود که این طرز در مجلس ردشده است خیر اینطور نیست منتهااینست‌اتخاذ یکی‌ازاین شقوق بنظر دولت واگذار شده است و ممکن‌است خوددولت‌این‌شق رااتخاذ کند ؟

حاج عزالممالك- البته همینطور است که آقافرمودند این‌مطلب راجع بنظامنامه است‌هر طور صلاح بود معین میشود

رئیس - جلسهٔ آتیه روز شنبه ودستور هم بقیه همین قانون وقانون تصریح بودجه ۳ ماهه‌اخیر سنه‌مارسی ئیل مجلس‌خواهد بود

وزیرمالیه - این‌لایحهٔ ایست‌راجع‌باستقراض داخلی بمجلس مقدس تقدیم میشود

رئیس - ارجاع میشودبکمیسیون بودجه

سردار معظم - آیا تصویب نمی‌فرمائید که در دستور روز شنبه لایحه تبدیل مالیات‌خالصه‌جات انتقالی به‌مالیات‌اربابی گذاشته شود چون راپورتش‌تا روزشنبه داده خواهد شد

رئیس - اگر حاضر شد و توزیع شد جزء دستور میکنیم زیرا دو ماده بیشتر نیست البته اگر حاضر شود ممکن است جزء دستور باشد قانون نظام راهم بنده عرض کرده بودم آن قسمتی را که راجع بسرباز گیری‌است حاضر کنندومقدم بدارندولی گویا بعکس شده‌است

سردار سعید- چون بهمین ترتیب‌از وزارت جنك آمده بود تقاضا کردند تشکیلات وزارت جنك مقدم شود البته تشکیلات سرباز گیری مقدم تر است اول باید تشکیلاتی دروزارت جنك داده شود بعدآن قانون سرباز گیری مطرح مذاکره‌شود باین جهت ماآنرا مقدم داشتیم

رئیس - وزارت‌جنك که‌آن‌لایحه‌را بینده‌دادند چیزی نگفتند

سردارسعید- معاون‌وزارت‌جنك که‌بکمیسیون آمده بود اینطور گفت

رئیس - این دولایحه را توأماً به بنده دادند و اگر معاون درخارج‌چیزی گفته است رسمیت‌ندارد آقای عدالملك از معاون وزارت جنك عدلیه گویا سئوالی دارند

عدالملك - این سئوالی که بنده میکنم‌از طرف خودم بنام کمیسیون‌عدلیه‌است‌مطابق اطلاعاتی که بکمیسیون عدلیه رسیده در موقعیکه رئیس‌عدلیه آذربایجان در صدد تشکیل عدلیه آذربایجان و اجرای قوانین موضوعه‌برآمده‌بعضی‌موانع‌واشکالاتی برای ایشان فراهم شده است واین‌مطلبرابکمیسیون عدلیه اطلاع دادند این بود کمیسیون عدلیه بنده‌را مأمور کرده است که از آقای وزیر عدلیه استعلام کنم که آیا در این باب چه اقدامی کرده است‌واین تلگرافاتیکه رسیده است صحیح است یاکذب است‌و درصورت صحت‌برای این نوع‌اقدامات که‌برضدقوانین موضوعهٔ و برضدانسانیت‌می‌شود چه‌اقداماتی کرده‌اند

معاون‌وزارت‌عدلیه — از طرف رکن الممالك اظهار شده بود که بعضی نا مساعدتی های محلی نسبت بامور عدلیه شده ولیکن یك قسمتی از آنها بمساعدت والا حضرت اقدس ولیعهد رفع شد و یك قسمت دیگری از آنهم در بین هیئت دولت و ایالت آذربایجان مذاکره است و گمان میکنم‌آنهم در همین چند روزه رفع بشود و البته ایشان‌هم این ترتیب‌را مرعی خواهند داشت که‌حفظ مراتب دولت و مامورین دولت و هم حفظ قانون عدلیه در آنجا بشود.

عدل‌الملك — بله مذاکره خاتمه پیدا کرد و بنا شد اقدامات بکنند ولی چیزیکه درراپورت‌بود و فراموش کردم که عرض‌کنم این بود که همان راپورتیکه‌به کمسیون‌رسیده است‌مساعدت‌و الاحضرت اقدس ولیعهد رادرپیشرفت امور عدلیه اشعارمیدارد بله والاحضرت نهایت مساعدت را نسبت بقوانین موضوعه فرموده اند و همچنین بسردارارشد دستور العمل راداده اند که در این باب کمال مساعدت را بنماید او هم در واقع خیلی اظهار مساعدت نموده هست غرضم این بود که وزارت عدلیه اطلاع داشته است یاخیر وایشان چه اقدامی کرده اند این را هم خواستم ازبرای‌توضیح‌عرض کنم.

رئیس — کمسیون عدلیه خوبست در باب قانون‌مجازات‌اقدامی‌بکندوبکقدری‌زودتر راپورت‌بدهد

(مجلس بیست دقیقه بعداز غروب ختم‌شد)

جلسه ٦٧
صورت مشروح مجلس روز شنبه ۱۴ ذی قعده ۱۳۳۳

مجلس دوساعت قبل ازغروب در تحت ریاست آقای موتمن‌الملك تشکیل وصورت مجلس روز سه شنبه دهم قرائت‌شد .

غائبین بدون اجازه — آقای سلطان العلماء سردار معظم کردستانی .

غائبین بااجازه - صدر الممالك وحید الملك - عدل‌الملك مریض .

رئیس - درصورت مجلس ملاحظاتی هست؟

(اظهاری نشد) ایرادی نیست‌صورت مجلس‌تصویب شد دستور امروز یکی بقیه شور دوم در قانون دخانیاتست ودیگری قانون راجع بخالصجات انتقالی ولی اگر آقایان مخالفتی نداشته باشند اول یك فقره راپورت راجع بنمایندگی آقای آقاشیخ‌رضای دهخوارقانیست ودیگری راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بپیشنهاد آقای سردار معظم درباب‌تعمیرمقبره نادر شاه قرائت شود بعد داخل دستور شویم آقای مبصرالملك مخبر شعبه سوم راپورت شعبه را راجع بنمایندگی آقای شیخ رضای دهخوارقانی‌بمضمون ذیل قرائت نمودند

مورخ پنجشنبه ۲۹ شهر شوال ۱۳۳۳ شعبه سوم درتحت ریاست آقای استرآبادی باحضورهفت نفر از۱۲ نفراعضاء منعقد گردیده رسیدگی بانتخابات تهران وتوابع گردید چون آقای مستوفی الممالك که بسمت نمایندگی انتخاب شده بودند قبل ازقبول اعتبار نامه مقام ریاست وزراء و وزارت داخله را قبول فرمودند لهذا انجمن نظارت مرکزی‌انتخابات حوزه تهران و توابع مجدداً در یوم یکشنبه دهم شوال تشکیل یافته وموافق قانون انتخابات‌نمایندگی آقای شیخ رضای دهخوارقانی که نسبتاً حائزاکثریت بوده‌اند وازیازده هزارو چهارصدوبیست وهشت رأی آراء مأخوذه۳۴۲۸ رأی‌باسم مشارالیه‌بودتصدیق واعتبارنامه داده بودند

شعبه سوم با نهایت دقت رسیدگی نموده چون انتخاب دهخوارقانی درکمال صحت بود وشکایتی‌هم نرسیده لهذا باتفاق آراء نمایندگی معزی الیه تصدیق گردید .

رئیس - راجع بوکالت آقای آقاشیخ رضای دهخوارقانی ازطهران مخالفی‌هست یانیست

(مخالفتی نشد) مخالفی نیست‌رای‌میگیریم‌بنمایندگی ایشان آقایانیکه نمایندگی‌ایشان را تصویب میکنند قیام نمایند ؟

(اغلب قیام نموده)

رئیس — تصویب شد راپورت کمیسیون مبتکرات هم طبع وتوزیع شده است و با وجوداین قرائت میشود .

(بمضمون‌ذیل قرائت شد)

کمیسیون مبتکرات در تحت ریاست آقای شریعتمدارمنعقدو بطرح‌قانونی آقای‌سردار معظم‌راجع بتعمیر مقبره نادرشاه رسیدگی نموده کمیسیون‌طرح مزبور را باتفاق حاضرین اساساً قابل توجه دانسته و رسیدگی بمواد آنرا موکول بنظر کمیسیون مربوطه مینماید .

رئیس — باید رأی بگیریم بقابل توجه بودن این طرح آقای حاج سید رضا مخالف هستید ؟ .

حاج سید رضا — اگر چه یاس حقوق مردمان بزرك وخدمتگذاران مملکت را باید داشته باشیم ولی ضیق مالیه امروز اجازه این‌نوع خرجها را نمیدهد .

سلمان میرزا — همین قسم که میفرمایند ماگرفتار ضیق مالیه هستیم ولی‌برای جبران اینمسئله بتکثیرعایدات وتهیه قوانین جدیده ازقبیل استقراض داخلی وغیره یا کسر ازمخارجیکه دربودجه هست مشغول هستیم وبهرترتیبی هست ممکن‌است مابودجهٔ خودمان را اصلاح کنیم بلکه مبلغی هم بر عایدات خودمان بیفزائیم‌با این ترتیب یك مختصرتعمیر آنهم بآن ترتیب که پیشنهاد شده است ازبرای یك شخص بزرگی که زنده کننده مملکت ایرانست حقیقة اگر ملت اظهار قدرشناسی نکند دیگر امیدواری برای زنده ها باقی نمیماندکه ازبرای این ملت‌کار بکنند آیا چه‌کسی میتواند تصورکندکه بهترازنادرشاه و شاه عباس یادشاهی داشته ایم ولی متأسفانه هیچ‌حفظ آثار قبور وپاس حق‌گذاری آنهارا درنظرنداریم بنده تصورمیکنم بهترین پولیکه ازبودجه ما خرج میشود پولی است که ازبرای یادگاراین شخص بزرك خرج میشود که مملکت ما را در یك موقع خیلی خطرناکی خلاص کرده وازبرای مملکت‌ایران متصرفات خیلی بزرك تهیه نموده است و حقیقة تا وقتیکه اسم ایران هست باعث افتخار ایران و ایرانیانست .

رئیس — بنده‌گمان میکنم لازم نباشد که دراین مطلب‌آنقدر مذاکره کنیم‌آقای حاج‌سید رضا هم‌که اظهاری فرمودند فقط من‌باب ضیق مالیه بود اگر آقایان مخالف نباشند رأی میگیریم در قابل توجه بودن‌این پیشنهادآقایانیکه طرح قانونی‌آقای سردارمعظم را قابل توجه میدانند قیام نمایند .